Текст: **Ирина Морева** | Снимки: **„Роден глас“**

Да живееш с две национални идентичности

Дали е възможно да бъдеш българин в България и чех в Чехия, с какви проблеми се сблъскват нашите сънародници, лесно ли градят кариерата си и могат ли да успеят в чуждата страна? Отговор на тези въпроси търси документалният филм „Чужденецът е нашенец. Българите“, продукция на Чешката национална телевизия. Лентата е част от документалната поредица „Cizinec je našinec” и представя различните национални малцинства в Чешката република, съдбата на хората, решили да живеят на чешка земя.

Филмът, посветен на българите, е излъчен по Чешката национална телевизия през 2013 г., а на 14 януари бе прожектиран в Галерията на Българския културен институт. Гости на събитието бяха Константин Карагеоргиев, режисьор на лентата и Асен Шопов – един от главните герои. Филмът проследява житейските съдби и възгледите на трима българи – специалист по история на изкуството, журналист и оператор, живеещи в Прага и превърнали се в част от чешкия културен живот. Верен на себе си режисьорът не пропуска и чешкото присъствие в България: „Чехите и словаците пътуват до нашето море още от 1923 г., но българите си спомнят и за тези чехи, пристигнали в България веднага след Освобождението и допринесли за развитието на модерното ни образование, администрацията, съдебното дело и културата. Някои от тях се установяват на българска територия за постоянно“.

Константин Карагеоргиев е сценарист и режисьор от български произход, работещ в полето на документалното кино. Възпитаник е на престижната Пражка филмова академия (FAMU). От 1963 година работи за Чешката национална телевизия и за студио Krátký film. Филмите му са номинирани и награждавани на международни филмови фестивали. В творчеството си проявява интерес към чешко-българските отношения (напр. „Пратениците на Чехия“), като отбелязва ролята на чешката интелигенция в България в периода след Освобождението. Филмът „Чужденецът е нашенец. Българите“ започва с разказа на Константин Карагеоргиев, който споделя: „Роден съм във Варна, на Черно море, но както се вижда, съм се закотвил тук, на Вълтава. Вероятно така е пожелала съдбата, но истината е, че киното ме привлича още от детството ми и когато научих за „новата вълна“ в кинематографията, направих всичко възможно да пристигна в някогашна Чехословакия – не беше лесно, но успях“.

Река Вълтава, един от символите на Прага, е своеобразна рамка на филма и може би аналог на родното море, а поздравът „Изглежда, че сме попаднали на един и същи кораб“ недвусмислено подсказва общата съдба на участниците във филма – всички те са българи и всеки по своему се връща към родовите си корени.

Светлана Михайлова следва история на изкуството в София, а през 1994 г. завършва следдипломна квалификация във Философския факултет на Карловия университет. От 2004 г. работи в Народната галерия в Прага като куратор: „Аз не знам дали се чувствам българка или чужденка, зависи от гледната точка. Тук ми е добре и това е най-важното. Естествено обичам България и винаги

с удоволствие пътуваме дотам, връзката ни не е прекъсвана. Интересното е, че в Прага се озовах благодарение на майка ми, която беше прочела обява за конкурс с възможност за следдипломна квалификация. Така че тук намерих възможност да се развивам професионално и в същото време за мен Прага стана втори дом, защото се омъжих и тук се родиха дъщерите ми. Вкъщи говорим български, на улицата също и съм радостна, че не се срамуваме от това."

Веселин Вачков завършва англи-

– съпругата ми е словачка, която с течение на времето също научи български. У дома говорим на чешки, а децата ми се възприемат като чешки деца, което е напълно нормално, защото тук са родени, но с моите родители говорят на български."

Асен Шопов е роден в София, където завършва средното си образование в специализирано училище по фотография. В периода 1984 – 1989 следва във ФАМУ, специалност „Филмова и телевизионна камера". Член на Асоциацията на чешките

ващата година Филмовият факултет обяви нулев прием и пред мен имаше две възможности – да запиша режисура в Москва или монтаж в Прага. По това време знаех за „чехословашката нова вълна", в София се прожектираха филми на Милош Форман и Вера Хитилова, така че имах някакви познания за чешката култура, но когато на 21 години пристигнах в Прага, това беше наистина шок. Дадох си сметка, че ще трябва да градя името си сам, без да бъда под нечие крило. Мисля си, че моите деца са горди с

цистика, бохемистика и славистика в Карловия университет и компютърна лингвистика в Оксфорд. Работи като главен редактор на „Lidové noviny", в момента е регионален директор на медийната група „Mafra". Пред камерата той разказва: „В Прага пристигнах през 1988 г., най-вече заради майка ми, която по това време преподаваше във Философския факултет. Честно казано, не исках да напусна България, защото там бяха всичките ми приятели, но не си спомням да съм имал проблеми, да не мога да се аклиматизирам, може би, защото в продължение на една година учих чешки. Благодарение на езика, човекът, който идва от чужда държава, попива ценностите, важни за дадено общество. Ако не успее да овладее езика съвършено или почти съвършено, винаги ще остане в периферията на обществото. Имам чешко семейство, макар че нито един от членовете му не е истински чех

оператори, преподавател във Филмовата академия в Прага. Оператор на много филми, излъчвани по Чешката телевизия, както и на телевизионни клипове и реклами. Може би най-популярен е филмът „Желари" на режисьора Андрей Троян, номиниран за Оскар през 2003 г. Асен Шопов е носител на награди от национални и международни филмови фестивали. „От единайсетгодишен мечтая да стана оператор, но в Чехословакия пристигнах случайно – когато за втори път се явих на изпити във ВИТИЗ – операторско майсторство – и не ме приеха, баща ми ме потупа по рамото и каза: „Тежко е да носиш моето име!" (Асен Шопов е син на доайена на българските режисьори Асен Шопов). В началото не можах да разбера думите му, но после ми стана ясно, че в малка страна като България отношенията между театрални и филмови дейци са изострени и е възможно да си отмъщават помежду си. На след-

факта, че са отчасти българи – това обаче се разви с течение на времето, когато станаха по-зрели и си дадоха сметка, че тяхната „различност" е всъщност предимство. Предимството да имаш опит с друга държава, други традиции и друга култура."

Петима успешни българи (в това число режисьорът Константин Карагеоргиев и Краси Величкова, монтажист на филма) на чешката културна сцена – някои от тях имат чешки семейства, други – не, но децата им говорят български, с удоволствие се връщат в родината си, гордеят се с чудесното българско вино или готвят българска кухня, дават си сметка за разликите в манталитета на двата народа. За никого от тях обаче не е проблем да живее с две национални идентичности, да се идентифицира с две различни култури и с два различни народа. Всъщност съвременните тенденции в Европа показват, че такива хора ще стават все повече. ◆